

## **Magyarország természetes vizeinek hasznosítása 2016-ban**

**Csörgits Gábor, Udvari Zsolt**

**Földművelésügyi Minisztérium Horgászati és Halgazdálkodási Főosztály**

A 2016. év során több olyan hatás is érvényesült, ami a természetes vizekből származó halfogás mértékét érdemben visszafogta. Az egyik ilyen tényező a természetes vizek 2016. január 1-jével megszűnt kereskedelmi célú halászata, ami hiába adott keveset már a 2015. évi zsákmányhoz is (az összes fogás fél százalékát sem tette ki a természetes vízi kereskedelmi halászat eredménye), e forrás nyilvánvalóan semmivel nem gyarapíthatta a 2016. évi fogást. Ennél sokkal jelentősebb hatás tulajdonítható annak, hogy a 2016. év első hónapjaiban a nagyobb természetes vizek jelentős részén nem lehetett horgászni, illetve onnan halat elvinni, mert több nyilvántartott halgazdálkodási vízterületen ekkor még nem volt halgazdálkodásra jogosult. Ennek oka a 2015 végén lejáró, korábbi haszonbérleti szerződések nyomán kialakult helyzet és a Magyar Államot megillető halgazdálkodási jog átengedésének elhúzódása volt. Az érintett természetes vizek hasznosítása a klasszikus horgászszезon kezdetére mindenhol rendeződött. Mindezek ellenére a természetes vizekből 2016-ban kifogott halzsákmány – az Országos Halgazdálkodási Adattár (a továbbiakban: OHA) adatai szerint – a 2015. évi eredménynek mintegy 85%-át tette ki, ami a fenti tényezőket is figyelembe véve a korábbi időszakokkal jól egyező eredményt tükröz. (Az arány értékeléséhez hozzá kell tenni, hogy a 2015. évi fogások összesítése során olyan adatrögzítési hiba került a rendszerbe, amit csak később sikerült megtalálni és korrigálni. A hiba miatt a valósnál nagyobb fogási eredmény került a 2015. évről szóló statisztikába, de a 2016. évi fogások arányos összevetése már minden esetben a korrigált értéken alapul.)

### **Nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek**

A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek száma, illetve összes területe számottevően nem változott az előző évhez képest. Az OHA nyilvántartásában a 155 197 hektár nyilvántartott halgazdálkodási vízterület szerepelt 2016-ban, ami nagyobb érték a 2015. évihez képest (144 214 ha), noha a 2016-os 2130 db nyilvántartott halgazdálkodási vízterület kissé kevesebb, mint az előző évi darabszám. A csökkenés okai között – az összevonás révén egy víztérkódot kapó vízterületek esetei mellett – megemlíthető a kiszáradó állóvizek, illetve a még aktív bányaként funkcionáló „bányatavak” halgazdálkodási hatósági nyilvántartásból való törlése. A területi növekmény természetesen az újonnan nyilvántartásba vett vizekre vezethető vissza. 2016-ra a nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek túlnyomó többsége horgászszervezetek hasznosításába került, csak a kisebb vizek egy részén (főként 1/1 vagy többségi medertulajdon alapján) van a halgazdálkodási jog önkormányzatok, egyéb szervezetek, illetve magánszemélyek hasznosításában.

### **A természetes vizek hasznosítása**

A területi halgazdálkodási hatóságok jelentése szerint 2016-ban állami horgászjegyet 403 198 horgász váltott, ami csaknem 10%-os növekedést jelent az előző évhez képest. A turista állami horgászjegynek is töretlen a népszerűsége, 2016-ban 7648 személy élt ezzel a lehetőséggel, ami a 2015. évi értéket mintegy 22%-kal meghaladja.

A természetes vizeken 2016-ban már kizárólag rekreációs célú – horgászati és halászati – hasznosítás kapott szerepet, ami mellett az ökológiai célú, szelektív halászat folyt egyes vizeken. A természetes vizekről 2016-ban jelentett mintegy 5048 tonnás halfogásból csaknem 4963 tonnát (98,31%) tett ki a horgászattal megszerzett zsákmány. Az ökológiai célú, szelektív halászattal kifogott hal 1,19%-kal, a rekreációs halászok zsákmánya pedig

mindössze 0,49%-kal képviseltette magát a 2016. évi fogásokban (1. táblázat). A rekreációs (állami halászejgyes) halászat zsákmánya 2015-ben még 36,12 tonna volt, aminek a 2016. évi eredmény csak 67,9%-át teszi ki, itt tehát a lassú csökkenés továbbra is trendként jelentkezik.

1. táblázat: Országos halfogás halfogásra feljogosító okmányok szerinti megoszlása 2016-ban (forrás: OHA)

2016. évi fogások (kg)	
Halászati engedély	60 282
Állami halászejgy	24 524
Turista állami horgászejgy	1 374
Állami horgászejgy	4 961 370
<b>Összesen:</b>	<b>5 047 550</b>

A horgászfogásból továbbra is csekély mértékben (1374 kg-mal) részesedtek a turista állami horgászejgyesek. Ez ugyan valamivel nagyobb, mint a 2015. évi érték, de az továbbra is jól érzékelhető, hogy a turista állami horgászejgy nyújtotta lehetőséget inkább a horgászat rekreációs jellege miatt választják, nem elsősorban a kifogható (megtartható) hal kedvéért.

A 2016. évi halfogási adatokat áttekintve látható, hogy a nagyobb természetes vizek az összes fogás bő negyedét (25,84%-át) szolgáltatták (2. táblázat), ami a korábbi években megtapasztaltakkal jó egyezést mutat: az összes halfogás háromnegyedét biztosító „kisebb” vizek zömét a hazai horgász igényeket kielégítő „pontyos” vízterületként hasznosítják a halgazdálkodásra jogosultak, ahol jellemzően nagyobb a kifogott halak aránya.

2. táblázat: Nagyobb vízterületek halfogási eredménye 2016-ban (forrás: OHA)

Vízterület	2016. évi fogások (kg)
Balaton	676 505
Velencei-tó	47 324
Tisza	151 322
Duna	210 363
Fertő tó	9 073
Tisza-tó	149 193
Körösök	60 794
<b>Összesen:</b>	<b>1 304 574</b>

A konkrét halgazdálkodási vízterületek eredményeit megvizsgálva talán nem tűnik meglepőnek, hogy a Balaton fogása a legnagyobb, azonban fontos észben tartani, hogy hiába e vízünknek legnagyobb a területe, a fogások zömét a parti, illetve partközeli részek horgászata biztosította. A Balatont a Duna, majd a Tisza követi, amitől alig maradt el a területét tekintve jóval kisebb – ám ezek szerint halfogási lehetőségekben mindmáig kiemelkedő – Tisza-tó.

Jól érzékelhető, hogy – a Fertő kivételével, ahol 3%-os növekedést mutatnak az adatok – minden nagyobb természetes vízünk esetében kisebb-nagyobb mértékben (-1,5%-tól -63%-ig) visszaesett a halfogás a 2015. évi eredményhez képest. Ezt nemcsak az magyarázza, hogy a horgászathoz, rekreációs halászához általában volt kedvezőtlen az időjárás és a vízjárás, hanem a Duna, a Tisza és a Körösök esetében a bevezetőben már említett tényező is, emellett komoly hatás köthető országos és helyi fogási korlátozások bevezetéséhez (pl. egyes hasznosítók bevezették az éves kvótákat). Utóbbiak eleve csökkentik az elvihető

halmennyiséget, így a napi darabszám-korlátozással védett halfajok esetében minden évben egyfajta felső határt jelölnek ki a halgazdálkodási vízterületek lehetséges fogási eredményében. Ezt mindenképp figyelembe kell venni a 2016. évi – és majd a későbbi – eredmények értékelésekor, és ezt a fenntarthatóságot célzó bölcs gazdálkodás jeleként, nem pedig a halak vagy a halfogási lehetőségek hiányaként kell értelmeznünk.

A 2016. évi országos fogási adatok fontosabb halfajok, illetve csoportok szerinti megoszlását (3. táblázat) áttekintve megállapítható, hogy a 2015. évi kimagaslóan jó eredményhez képest minden halfaj esetében visszaesés tapasztalható.

3. táblázat: Országos halfogási adatok fontosabb halfajonként és csoportonként 2016-ban (forrás: OHA)

<b>Halfaj</b>	<b>Összes fogás (kg)</b>
Amur	285 906
Angolna	3 360
Balin	50 403
Compó	4 113
Csuka	108 810
Fogassüllő	208 440
Garda	3 260
Harcsa	154 680
Kecsege	540
Kősüllő	11 157
Márna	44 305
Menyhal	4 335
Ponty	2 953 402
Sebes pisztráng	4 216
Széles kárász	4 471
Egyéb őshonos	691 707
Egyéb idegenhonos	514 364

A csökkenés nem jelentős az alábbi fajok esetében (a ponty esetében a 2015. évi adatrögzítési hiba miatt korrigált értékkel számolva):

- amur (-8%)
- csuka (-8%)
- ponty (-10%)
- márna (-16%)

A csökkenés mérsékelt az alábbi fajok, illetve csoportok esetében:

- fogassüllő (-20%)
- egyéb őshonos (-21%)
- egyéb idegenhonos (-21%)
- harcsa (-24%)

A csökkenés érdemi az alábbi fajok esetében:

- sebes pisztráng (-28%)
- balin (-35%)
- kősüllő (-37%)
- compó (-40%)

A csökkenés jelentős az alábbi fajok esetében:

- garda (-49%)
- menyhal (-65%)
- angolna (-68%)

E csökkenések mögött a már kifejtett okok húzódnak – teljesen érthető módon az országos összes fogás visszaesése az egyes halfajok (csoportok) fogási mennyiségében is megmutatkozik. Az angolnafogás további csökkenését természetesen önmagában magyarázza az időjárás – jelentős csapadék hiányában a Balatonból nincs vízeresztés, így a Sió-zsilipben elhelyezett angolnacsapda sem működik.

A kecsége és a széles kárász regisztrált fogási eredménye drámai mértékben csökkent a 2015. évihez képest, azonban még ez is műtermékként kezelendő (széles kárász fogását minden megyénkből jelentették, kecsegét pedig az OHA nyilvántartása szerint csak Baranyában és Veszprémben nem fogtak), hiszen e fajok a vonatkozó jogszabály szerint országosan nem foghatók (a kecsége kifogását mindössze egy Tisza-szakaszon engedélyezte az illetékes halgazdálkodási hatóság). Sajnos a hibásan beírt fogás azonnali ellenőrzés hiányában utólag már nem javítható akkor sem, ha a halat kifogó csak egy sort vagy rubrikát nézett el, vagy ha nem jól írta be a nyilvántartott halgazdálkodási vízterületet. Sejthető hiba, hogy az alapértelmezetten nem fogható (kifogható) széles kárászhoz bejegyzett halak többsége ezüstkárász volt, csak a horgászok zöme a keszegektől eltérő módon beírható „kárász” oszlopot látva az (idegenhonos inváziós) ezüstkárász-fogásait jegyezte fel e módon. A regisztrált kecsége- és széles kárász fogások jelentős csökkenése jelzi, hogy célt ért az ezzel kapcsolatos figyelemfelhívás és ismeretterjesztés, de a nyilvánvalóan hamis adatok léte azt is jelzi, hogy az adatszolgáltatás – beleértve a fogási naplók pontos vezetését és a különböző szinteken végbemenő összesítéseket is – minőségét továbbra is javítani szükséges. A rendelkezésre álló adatbázis hitelessége – és felhasználhatósága – csakis így lesz biztosítható.

### **Haltelepítések**

Érdeemes pár adat erejéig kitérni a haltelepítési tevékenységre is. 2016-ban a halgazdálkodásra jogosultak országosan összesen 3 971 457 kg tenyészhalat, valamint több mint 20 millió zsenge, előnevelt ivadékot, illetve egy- és kétnyaras növendék halat telepítettek vizeinkbe. A hazai viszonyokhoz és igényekhez igazodva a haltelepítések döntő többségét (a tenyészhal mennyiségéből 3 118 725 kg-ot) a ponty tette ki, de előremutató, hogy több, korábban ritkán telepített halfajból is érdemi mennyiséget helyeztek ki egyes vizekre. Utóbbiak között érdemes megemlíteni a csaknem 3,5 tonna compót és a 3,6 tonna kecsegét, de a 2016. évi adatok alapján növekszik a keszegfélék (főként a dévérkeszeg, a jászkeszeg és a bodorka) telepítése is. Az elsőrendű haszonhalként számon tartott – napi darabszám-korlátozással is védett, értékes sporthalként ismert – balin esetében országosan kevésnek mondható a 104 kilogrammnyi tenyészhal, valamint 7000 előnevelt és egynyaras egyed kihelyezése. Érdekes adalék, hogy márnát és kősüllőt az OHA adatai alapján 2016-ban egyáltalán nem telepítettek az országban. Márna esetében a nagy folyók öfenntartó állománya magyarázhatja ezt, ugyanakkor érdekes, hogy a horgászok között egyre népszerűbb, de sok vizünkben csak szerény állománnyal jellemezhető kősüllőt egyelőre nem sikerült bevonni a telepítésekkel is rendszeresen erősített állományú halfajok körébe.

### **Halfogyasztásunk**

A hazai halfogyasztás örömdetesesen növekedő tendenciát mutat az elmúlt éveket tekintve, azonban a 2016. évi 5,7 kg-os fejenkénti éves halhús fogyasztásunk még így is messze elmarad az EU 22 kilogrammos átlagától. Összehasonlításképp meg kell jegyeznünk, hogy a 2016. évi halfogyasztási adatunk 11%-kal haladja meg a MAHOP-ban megadott 2013. évi bázisértéket, és a tendenciát figyelve 2023-ra elérhetőnek tűnik a 6,1 kg/fő/éves célérték.

Fontos megjegyezni, hogy az éves halfogyasztás statisztikai számításánál nem vehető figyelembe a nem regisztrált horgászfogás, valamint a nem jogszerűen megszerzett és számla nélkül eladott halmennyiség sem.

A 2016. év kínálati/fogyasztási értékét főbb termékcsopontonként megbontva a következő irányszámokat kapjuk:

Élő, friss és hűtött: 1,75 kg/fő

Fagyasztott: 2,06 kg/fő

Tartósított és konzerv: 1,89 kg/fő

*(A halfogyasztási adatok új módszertan szerinti számításában nyújtott segítségéért köszönettel tartozunk Bojtárné Lukácsik Mónikának, az Agrárgazdasági Kutató Intézet projektvezető munkatársának.)*